

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 2. An, & qualiter solvantur contractus compensatione?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

quando pro 100. debitis obligas te ad dandum fundum, quo casu, etsi videri posset esse venditio, revera non est; nec talis teneretur ad solvendum tributum impositum venditioni.

1038 Si quæras, an esset delegatio, si Ego (per errorem putans, me debere centum Titio, debenti centum Cajo) animo novandi promittam Cajo solvere centum loco Titii? videtur dicendum negativè; nam si ego verè deberem 100. Titio, qui per errorem putaret se 100. debere Cajo, & isti animo novandi loco Titii solvere centum, non esset delegatio; ergo nec ibi: Resp. tamen, in priori casu esse veram delegationem, ut deducitur ex L. 18. ff. de novat. ibi: *si non debitorem quasi debitorem delegaverit, exceptio locum non habebit; sed conditio adversus eum, qui delegavit, competit*: sensus est, quod in tali casu non possim excipere contra Cajum Creditorem, ubi à me (putativo debitore) promissam solutionem exigit, opponendo illi, quod promiserim *indebitum*; possim tamen contra meum putativum creditorem, nempe Titium, uti conditione certi, propter solutionem à me non debitore factam Cajo, qui erat verus Creditor Titii.

1039 Ad rationem in contrarium, C. anteced. N. conseq. pro assignando discrimine not. in primo casu in Titio præcessisse *veram obligationem*, quâ tenebatur Cajo, & ad hanc extinguendam in illo, in me translata esse, ex errore, quo putabam, me tantum debere Titio, quantum ille Cajo: in 2. casu obligatio Titii relatè ad Cajum in re nulla est, sed per errorem existimatur esse: igitur illam loco Titii, mei veri Creditoris, in me recipiendo, non possim extinguere in Titio, & cum affectu in me recipere, sicut in priori casu, ubi Titius verè debebat Cajo. Est igitur discrimen inter antecedens, & consequens in eo, quod in priori casu obligatio in Titio per me extinguenda *verè præexistat*; secùs, in secundo. In utroque casu extinguenda est obligatio in Titio; sed in primo casu, *est vera*; in secundo casu, *est falsa*.

In primo ergo, delegatio fieri potest, non in secundo; aliud est, si etiam in secundo casu Titius fuisset *verus* debitor Caji, saltem in parte summæ, quam ego illi debebam, & ex delegatione solvi Cajo; tunc enim jam fuisset in Titio, quod extinguerem, solvendo Cajum, ex obligatione Titii, in me translata.

§. 2.

An, & qualiter solvantur contractus compensatione?

1040 **C**ompensatio, seu aliâ voce, quamvis minus latinâ, *Recompensatio*, juxta Modestinum l. 1. ff. de compens. *est debiti, & crediti inter se contributio*; hoc est (ut exponit Molina tom. 2. disp. 560. init.) *collatio quantitatum*, in quibus duo sibi invicem sunt debitores, & creditores, ut id detrahatur de eo, quod reus debet, minimeque debitum censeatur, ac pronuncietur, quod vicissim ei actor debet. Juxta Zoësum, ad §. *in bonæ fidei*. Instituit. de action. *est debiti in debitum hinc inde in vim solutionis facta comparatio*; juxta alios dicitur, *quasi communis pensatio, & debiti ad debitum hinc inde facta deductio*: ut, debeo tibi quadraginta, tu mihi centum, dum peto à te centum, tu deducis, quadraginta.

1041 Not. autem ad compensationem requiri, ut vicissim debitum sit debitum *quantitatis, & liquidum*, ut rectè notat Zoësius loc. cit. num. 72. id est, quod *jure aperto nitatur*. Illius ratio est, quod, sicut quantitas una pro alia rectè solvitur (ut in mutuo) ita compensetur contra detrimentum creditoris: hujus verò, ne jus unius per alterum diminuat, quod foret contra æquitatem, & contingeret, si ille, cujus debitum est *liquidum*, posset compensationem opponere suo creditori, contra quem actionem habet, *non nixam jure aperto*; his præmissis.

1042 Quæres 1. an compensatio fieri possit quoad quantitatem æqualem, quando unus plus altero debet? Resp. affirmativè ex L. 4. C. h. t. ibi: *si constat pecuniam invicem deberi, ipso jure*

pro soluto compensationem haberi oportet ex eo tempore, ex quo ab utraque parte debetur, utique quoad concurrentes quantitates, ejusque solius, quod amplius apud alterum est, usurae debentur, si modo petitio earum subsistat. Not. autem 1. hic non attendi, an utrumque debitum sit ex eadem causa, sed sufficere, si unum ex hac, v.g. ex causa emptionis; alterum ex causa mutui, modò utrumque liquidum sit. Not. 2. si debitum eò, quod compensas, majus sit, & simul offeras reliquum, posse te pignus repetere, per L. 12. C. eod. ibi: *invicem debiti compensatione habità, si quid amplius debeas, solvens, vel accipere creditore nolente offerens, & consignatum deponens, de pignoribus agere potes.*

1043

Quæres 2. quamdiu duret jus opponendi compensationem? Resp. quòd usque ad executionem sententiæ, contra debitorem late. L. 2. C. h. l. ibi: *Eum verò, qui judicati convenitur, compensationem pecunie sibi debita implorare posse, nemini dubium est, & quoniam in eadem L. 2. dicitur: ex causa quidem judicati, si debitum solutum, repeti non potest; ea propter nec compensatio ejus admitti potest; sequitur, solutum prætermittà compensatione, non posse con- dici, tanquam indebitum.*

1044

Quæres 3. an compensationi sit locus, ubi debitum opponentis est solum naturale; alterius autem naturale, & civile? Responder Zoësius cit. n. 72. nihil interesse, utrinque sit debitum utroque jure, & naturali; & civili? an verò ab altera parte sit debitum naturale tantum? cum & hoc verum sit debitum, modò sit quantitatis, & liquidum: ut æquitati respondeat, ei satisfieri, atque ita, & in compensationem deduci. L. 6. ff. de Compensatione ibi: *etiam quod natura debetur, venit in compensationem.* Dices, contrarium haberi in proximè citat. L. 2. ubi dicitur, quòd, quando per iniquam sententiam condemnatus judicatum solvit, non possit condicere, adeoque nec compensare. Resp. id intelligendum, ubi non constat Judici de iniquitate sententiæ; aliàs, nec debitum naturale cum natu-

rali posset compensari. Huic porò compensationi locus est etiam in casu, quo quis jurasset, (se debitum soluturum) si compensationem opponeret exigenti solutionem; Compensatio enim est vera solutio; nisi specificè actum formaliter solvendi determinasset juramento; compensatio enim & solutio in effectu; sed non infirma.

1045

Quæres 4. an debitum unius speciei possit compensari debito speciei alterius v.g. debitum pecunie, debito bovibus, vel equi. *æ.* negativè, nisi res in specie non extet. Creditori enim invito nequit aliud pro alio solvi; re in specie debita, etiamnum extante. Nam fur equi non satisfacit reddendo æstimationem equi adhuc extantis. Nec obstat L. 6. C. h. t. ubi dicitur, *maritum posse compensationem uti propter res amotas.* Nam hoc intelligitur rebus amotis, non extantibus.

1046

Not. præterea, quando diximus, compensationem fieri posse, ubi liquidum est debitum quantitatis, debere intelligi cum sequentibus limitationibus. 1. ut non procedat in casu debiti, etiam similis, in materia depositi, ut habetur L. fin. C. h. t. §. 1. ibi: *exceptà actione depositi, secundam nostram sanctionem, in qua nec compensationi locum esse disposuimus.* Et L. 11. C. depositi, ibi: *si quis, vel pecunias, vel res quasdam per depositio- nis acceperit titulum, eas, volenti ei, qui deposuit, reddere illico modis omnibus compellatur, nullamque compensa- tionem, vel deductionem vel doli excep- tionem opponat; sed & si ex utraq, parte fuerit aliquid depositum, nec in hoc casu compensationis præpeditio oriatur.*

1047

Secundò, ut non procedat in casu commodati; nam prætextu debiti, restitutio commodati, non probabiliter recusatur L. finali. C. de Commodat. Commodatum enim, sicut fit, sic restituendum est in re individua, & determinata, de quo tamen V. dicenda in seqq. Excipiunt enim aliqui casum, quo obligatus possit opponere debitum expensarum, quas fecit in rem commodatam.

Tertiò,

1048 Tertiò, si alicui debet aliquid Respublica, is, qui etiam aliquid debet reipublicæ, non potest opponere compensationem sic, ut, quod ipse debet, reipublicæ compensetur per id, quod sibi debitum est ab eadem, per L. 3. C. h. t. ibi: *in ea, quæ reipublica te debere fateris, compensari ea, quæ invicem ab eadem tibi debentur, is, cujus ea de re notio est, jubebit*, si neque ex calendario, neque ex vestigialibus, neque ex frumenti, vel olei publici pecunia, neque tributorum, neque alimentorum, neque ejus, qui statutis Sumptibus servit, neque fideicommissi Civitatis debitor sis; Ubi Glossa lit. N. Compensatio, ait, Fisco objici non potest, petenti tributa.

1049 Quartò limitatur, ut non procedat, quando quis possessionem alienam perperam occupat; nam talibus compensatio non datur, ex L. fin. §. C. eodem, ubi plura de compensatione statuuntur: verba legis sunt: *Compensationes ex omnibus actionibus ipso jure fieri sancimus, nullâ differentia in rem, vel personalibus actionibus inter se observanda*; ita tamen compensationes objici jubemus, si causa, ex qua compensatur, liquida sit, & non multis ambagibus innodata; sed possit judici facilem exitum sui prestare; satis enim miserabile est, post multa fortè, variaque certamina (cùm res jam fuerit approbata, tunc ex altera parte, quæ jam penè convicta est, opponi compensationem, jam certo, & indubitato debito; & moratoris ambagibus spem condemnationis excludi) Hoc itaque Judices observent, & non procliviores ad admit. tendas compensationes existant, nec molli animo eas suscipiant, sed jure stricto utentes, si invenerint eas, majorem, & ampliolem exposcere indaginem, eas quidem alii judicio reservent; litem autem pristinam jam penè expeditam, sententiâ terminali componant: *excepta actione depositi secundum nostram sanctionem, in qua nec compensationi locum esse disposuimus: Possessionem autem alienam perperam occupantibus, compensatio non datur.*

Nam ex hoc textu deducitur 1. compensationes fieri posse in omnibus (nisi id alicubi specialiter limitetur) sine discrimine actionum *realium*, vel *personalium* inter se. 2. id limitari, ut non procedat, nisi causa *liquida* sit, & non multis ambagibus intricata, sed sit facilis expeditionis: 3. Judices, ubi causa compensationis non est facilè, ac sine ambagibus expeditibilis, eam differant in aliud judicium; & priorem, cui compensatio opponitur, jam ferè expeditam, per sententiam definitivam componant.

Præterea Not. 1. non dari compensationem *rei judicata soluta*; bene tamen *solvenda* per L. *Ex causa quidem* 2. C. eod. Not. 2. ubi constat, pecuniam invicem deberi, compensationem ipso jure haberi pro soluta. L. *si constat* 4. C. eod. Not. 3. non posse fieri compensationem ejus, quod non ei debitum, qui convenitur; sed alii, L. *Ejus*, quod. 9. C. eod. Not. 4. Excommunicatum, *volentem uti compensatione*, non audiri; constat ex L. *Libertus* 14. ff. de in jus vocando. Nam excommunicato denegatur actio, cujus vim habet compensatio; L. *amplius*. ff. rem ratam haberi; quò nil facit, quòd excommunicato sit permilla sui *defensio* in excipiendo cap. 5. de except. est enim naturalis, & ita postulat æquitas judicantis, ne claudicat judicium, secus autem *de actione*. Cessionarius tamen excommunicatus auditur, *compensare volens*; à Costal. in L. 4. ff. h. t. quòd in eo non sit eadem ratio, quæ in excommunicato, qui non impeditur *actiones* suas cedere.

Not. 5. Legatarium, cui quid reli- 1051
ctum est sub conditione *dandi*, non satisfacere conditioni *per compensationem* ejus, quod sibi debetur, prout colligi potest ex L. 8. §. *quoties*. ff. de conditionibus institut. ubi, *nisi det, vel faciat*, uti iustus honoratus, non consequitur legatum. Est enim hæc conditio pendens ex mera dispositione Testatoris, & respiciens *specificam* dominii translationem, quam non inducit compensatio, quæ nullius interventu facit extin-

gui

qui obligationem pro hac, in parte; per tex in L. *Mevius* 35. ff. de Condit. & demonstr. ubi requiritur, ut legatarius, quantum est in se, *det*, licet is, *cui dare iustus est*, non sit capax: facit & text. in L. *Julianus* ff. cit. tit. Ex cuius contextu patet, *iussam dare*, non paruisse conditioni, si eo accepto latum fuerit, quod iustus erat, dare; licet, liberetur ex eo, quod non stet per ipsum, sed per eum, in cuius persona adimplenda conditio.

1052 Not. 6. quando debitor aliquid *legat*, censei velle *compensare* debitum *necessarium*, nimirum lege, vel statuto; sed non *voluntarium*, nempe spontaneâ voluntate inductum; ratio est, quia obligatio, *per legem inducta*, est præter paciscentis voluntatem, cui durum gravari duplici præstatione; ut lex, quem gravat in uno, sublevet in altero, præsumendo Compensationis gratiâ esse relictum, quæ ratio non obtinet in debitore *voluntario*; quomodo (in L. *si cum dotem* 22. §. *Si Pater*. ff. solup. matrimon.) habetur Patri, qui dotem insciâ filiâ à genero exegerat, *legando* filiæ tantum, actionem ad dotem contra generum non esse; ratio est, quia censeitur voluisse *compensasse*.

§. 3.

An, & qualiter solvatur contractus acceptilatione?

1053 **A**ceptilatio est contractus, latissime acceptus, seu potius distractus, scilicet liberatio per mutuam interrogationem, qua utriusque contingit ab eodem nexu absolutio, id est *dissolutio*. L. i. ff. eod. tit. Est enim imaginaria solutio, qua simulatur, debitorem solvisse, quod non solvit; idque animo remittendi, ut, si alter dicat (*quidquid tibi per stipulationem promisi, vel ex stipulatu debui, habesne acceptum?*) & alter respondeat: (*habeo, acceptumquæ fero*) quasi dicat: *perinde habeo, ac si accepissem à te per veram solutionem*. Unde, sicut vera solutio, ita acceptilatio, verè liberat; sicut enim (inquit Molina Tom. 2. Disput. 254.)

jure civili introductum fuit, ut stipulatio, quæ verbis perficitur, civilem induceret obligationem; ita consentaneum rationi fuit iudicatum, ut obligatio illa, aliis quoque verbis, scilicet acceptilationis, dissolveretur. Duplex est acceptilatio; altera *vulgaris*, altera *Aquilia* dicitur. *Vulgaris* habetur, L. *an inutilis*. ff. de acceptilat. estque, *quæ unâ stipulatione constat*, neque ad aliam, quàm ad verborum obligationem referri potest: cum v. gr. is, qui verbis obligatus est, à suo creditore, stipulatur sic: (*quod tibi debeo, habesne acceptum?*) *Aquilia* (Lib. i. ff. eod.) mutuâ, & reciproca stipulatione constat: & ad omnes omnium generum obligationes extinguendas, excogitata est. Ex quo patet acceptilationem aliam esse, quæ fit per stipulationem *simplicem*, veluti, si quis dicat Creditori: *decem, quæ promisi, accepta habes?* facit hæc liberationem plenam ab obligatione; & hæc dicitur *vulgaris*; aliam *Aquiliam*, inventam, introductam, & dictam à Juris-Consultis *Aquileo*, §. 2. Instit. quibus modis obligatio tollitur, quæ à priori differt in forma, & effectu, ut dicemus statim. Eius forma in eo stat, quod prior obligatio *novetur*, in eam, quæ verborum est (v. gr. *quod tibi debeo ex empto, vel mutuo, ex stipulatione acceptum habes?*) & subjungatur stipulatio vulgaris, v. gr. *quod tibi ex stipulatione debeo, acceptum habes?* & hæc dicitur *Aquilia*? sic Zoësius in l. 8. C. tit. 44.

Not. autem verborum obligationem 1054 esse ex stipulatione, quæ dicitur, *firma verborum conceptio*, qua quis aliquid se facturum, daturumve promittit in contingenti alteri, super hoc ipsum interroganti; ut si dicatur: *spondes dare tantum? spondes, promittis centum? promitto; facies? faciam; sideojubes? sideojubeo*. Dicitur (*conceptio verborum*) quia hic contractus non oritur, nisi interveniat *solemnitas verborum*. Ponitur (*facturum, daturumve*) ut intelligatur semper fieri per verba futuri temporis, & comprehendere stipulationes tam faciendi, quam dandi. Aditu (*incontinenti*) quia responsio promittentis debet statim subsequi proxime inter-